

ne indføring i toponymien kommer stednavneforskningen med, og det er næppe tilfældigt, at det er en så historisk betonet videnskab, der kommer først. Her er trukket meget, og meget overlegent, på eksisterende arbejder om historisk metode; historie-studerende, som har vanskeligheder med historikernes egne forklaringer, får her en på en gang krystalklar og dækkende forklaring på, hvad en historisk undersøgelse er. Kun en enkelt gang rammer forfatterne ved siden af, nemlig hvor de hævder, »at for stednavneforskeren, som søger at etymologisere et navn, er stednavnet som sådant en levning, og de former, hvori det er kendt, er beretninger« (s. 103). Dette punkt er imidlertid allerede fyldestgørende kommenteret af Inge Skovgaard-Petersen i *Historisk Tidsskrift* 12. Rk. VI s. 670.

De metodiske principper og problemer illustreres bogen igennem med mange eksempler, der for det meste hentes fra dansk forskning, men også svensk og engelsk og i mindre grad norsk forskning er nyttiggjort. Derimod får man intet indtryk af, at der også eksisterer f. eks. en fransk stednavneforskning; det er end ikke anført, hvad stednavneforskning hedder på fransk, selv om vi får det både på norsk bokmål og på nynorsk.

Det nu foreliggende bind beskæftiger sig overvejende med stednavneforskningens teknik og kildekritik, og forfatterne lover en fortsættelse, der skal behandle forskningens resultater og vise veje for andre discipliners udnyttelse af stednavnene som kildemateriale. Denne fortsættelse vil formodentlig have størst interesse for historikere, men ud over det allerede nævnte er der meget nyttigt også i dette bind. Toponymiens kilder er i alt væsentligt også historiens, og her leveres en kildeoversigt, som kan

sammenlignes med den, der gives i *Håndbog for lokalhistorikere*, men med den forskel, at denne omfatter utrykt materiale. Kapitlet om dateringsproblemer rækker langt ind i bebyggelseshistoriens problemer og er i alt væsentligt en metodediskussion, tiltrængt fordi denne disciplin dyrkes fra så mange forskellige udgangspunkter. Der er god grund til at glæse sig til næste bind, som forhåbentlig udstyres med en litteraturliste.

Niels Lund

Peter Michelsen: *Frilandsmuseet ved Sorgenfri. Museets historie og gamle huse*. (Nationalmuseet, 1973). 238 s.

Der har længe været savnet en redegørelse for udviklingen af Danmarks største frilandsmuseum og dets nuværende skikkelse, og denne bog af samlingens leder giver de besøgende, der ønsker en udførlig oplysning, al ønskelig besked, men skildringen kommer også ind på de mange spørgsmål, der er knyttet til et frilandsmuseum og får derved en større værdi.

To forudsætninger ligger bag Frilandsmuseet. Den ene er landmandens og dermed Venstres stadig større betydning i økonomi og politik mod sidste århundredskifte, der fremkaldte ønsket om at få denne samfundsgruppe historisk belyst, den anden, at der rundt om i Europa på samme tid opstod en bevægelse for ikke alene at bevare de enkelte genstande fra fortiden, men også de omgivelser, hvori de havde været, dels i interiører i museernes bygninger, dels i selve de bygninger, der var bevaret fra fortiden. 1891 åbnede A. Hazelius Skansen i Stockholm, året efter kom Kulturen i Lund, og beg-

ge samlinger måtte tilskynde Dansk Folkemuseums skaber Bernhard Olsen til at realisere lignende planer. Det skete 1897 med genrejsningen af to huse i Kongens Have i København, et fra Halland og et fra Småland, men det var utvivlsomt et fejlgreb. Stedet gav ikke mulighed for udvidelse, og bygningerne var ikke repræsentative for dansk byggeskik. Først da han 1901 kunne åbne Frilandsmuseet nord for Sorgenfri, kom der betingelser for at skabe en større samling og genopføre så mange huse, at de tilsammen kunne dække det åbne lands bygningshistorie.

Man har stadig lagt vægt på bondegården, der nu er repræsenteret fra de fleste egne af landet, men også det landlige håndværk har fået adgang til museumsparken, i 1936 smedien fra Ørbæk, 1939 træskomagerhuset fra Kirke-Søby og 1960 hjulmagerhuset fra Kalvehave for blot at nævne nogle. Museet har dermed fået lejlighed til at fremhæve, at det danske land ikke alene var befolket af bønder, men at også andre erhverv havde plads der, og det skete, da arbejderen fik betydning i dansk politik, for med samlingerne til landhåndværkets historie kan Frilandsmuseet nu belyse en del af hans fortid, ligesom bondegårdene viser den moderne landmands forgængere.

Frilandsmuseet ved Sorgenfri og de andre tilsvarende museer rejser umiddelbart spørgsmålet, om man har ret til at flytte en bygning, og hvis det kan besvares bekræftende, hvilken værdi en flyttet bygning ejer som historisk kilde. Det første kan let indrømmes, da et gammelt hus enten vil blive ombygget eller nedrevet, hvis det forbliver på sit oprindelige sted, men en flytning kan kun delvis bevare den kulturhistoriske og arkitektoniske værdi, fordi den er så

stort et indgreb, at den genrejste bygning aldrig vil være den samme som før. Som en ægte historisk kilde har man kun den opmåling og de fotografier med andre oplysninger, som danner grundlaget for genopførelsen og ligger forud for den, og selv om man efterhånden har nået en stor indsigt i arbejdet, vil der altid være uløste og uløselige problemer tilbage. Alene spørgsmålet, om man skal genopføre et hus, som det stod lige før nedrivningen, eller helt eller delvis føre det tilbage til den skikkelse, det havde ved sin opførelse, vil straks dele anskuelserne og er besvaret forskelligt, ligesom problemerne ved restaurering af kirker og andre monumentale bygninger på samme måde kan sætte sindene i bevægelse. I virkeligheden kan der hverken ved restaureringer eller ved flytninger af huse gives almengyldige regler. Hvert tilfælde må behandles særskilt under hensyn til mange sider, og Peter Michelsen redegår med udbytte for de skiftende metoder, uden at det dog klart fremgår, hvilket synspunkt han selv slutter sig til. Selv om en flyttet bygning har tabt i værdi som historisk kilde, har den imidlertid bevaret så meget af det gamle, at den kan give et helhedsindtryk, og den måde, hvorpå Frilandsmuseets huse er placeret i landskabet, forhøjer værdien og viser anskueligt Det tabte Land, som Hugo Matthiessen kalder det i en titel på en af sine bøger. Det er her, Frilandsmuseets bevarende værdi viser sig, og det er anskueligheden, der er samlingens store fortrin. Den bliver i bogen fremhævet gennem en række fremragende farvefotografier af Lenart Larsen, der har gjort sig til herre over lyset i sine optagelser og dermed heldigt understreger Peter Michelsens tekst.

Helge Søgaard